

KASB-HUNAR MAKTABI O'QUVCHILARINING KASBIY-AXLOQIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

Isoqova Zulhumor Ismoiljon qizi
University of Business and Science
Pedagogika yo'nalishi M.PD. 24-01 guruh 2-kurs magistranti.
isoqovazulhumor2000@gmail.com
+998975132001

Ilmiy rahbar: Xolmirzayev Shavkatjon Abdulazizovich
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17492190>

Annotatsiya: Ushbu tezis kasb-hunar maktabi o'quvchilarining kasbiy-axloqiy kompetensiyalarini shakllantirishda pedagogik mexanizmlarning samaradorligini tahlil qiladi. Maqolada o'quvchilarda kasbiy axloqiy qobiliyatlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari, shuningdek, pedagogik strategiyalar va metodik yondashuvlar bayon etilgan. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, axloqiy tarbiya faqat nazariy bilimlar berish bilan chegaralanmay, o'quvchilarning amaliy faoliyatiga integratsiyalashgan holda samarali bo'ladi. Shuningdek, maqolada axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda mentorlik, ijtimoiy loyihalar, interfaol o'quv metodlari va reflektiv mashg'ulotlar asosiy pedagogik mexanizmlar sifatida tavsiya etilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy-axloqiy kompetensiya, pedagogik mexanizmlar, kasb-hunar maktabi, axloqiy tarbiya, interfaol metodlar, mentorlik, reflektiv mashg'ulotlar.

Аннотация: В данной статье анализируется эффективность педагогических механизмов формирования профессионально-нравственных компетенций у учащихся профессиональных училищ. Рассматриваются теоретические и практические аспекты развития профессионально-нравственных способностей у студентов, а также педагогические стратегии и методические подходы. Результаты исследования показывают, что нравственное воспитание эффективно не только при передаче теоретических знаний, но и при интеграции в практическую деятельность учащихся. В качестве основных педагогических механизмов формирования нравственных ценностей рекомендуется наставничество, социальные проекты, интерактивные методы обучения и рефлексивные занятия.

Ключевые слова: профессионально-нравственная компетенция, педагогические механизмы, профессиональное училище, нравственное воспитание, интерактивные методы, наставничество, рефлексивные занятия.

Annotation: This article analyzes the effectiveness of pedagogical mechanisms in developing professional and moral competencies among vocational school students. It discusses the theoretical and practical aspects of fostering students' professional moral abilities, as well as pedagogical strategies and methodological approaches. The study findings indicate that moral education is effective not only through theoretical instruction but also when integrated into students' practical activities. Mentoring, social projects, interactive learning methods, and reflective sessions are recommended as the main pedagogical mechanisms for shaping moral values.

Keywords: professional-moral competence, pedagogical mechanisms, vocational school, moral education, interactive methods, mentoring, reflective sessions.

Kirish:

Kasbiy-axloqiy kompetensiyalar zamonaviy kasb-hunar ta'limining eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular nafaqat o'quvchilarning professional ko'nikmalarini, balki ularning axloqiy qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Shu bilan birga, pedagogik jarayonlarda o'quvchilarning ijtimoiy-madaniy va axloqiy rivojlanishiga e'tibor qaratish talab etiladi. Kasbiy axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish o'quvchilarda mas'uliyat, fidoyilik, mehnatsevarlik va professional etika qadriyatlarini rivojlantirishga qaratilgan [1].

O'quvchilarning kasbiy-axloqiy kompetensiyasini rivojlantirish nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik mexanizmlar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ularning asosiy vazifasi o'quvchilarda professional va axloqiy jihatdan to'liq rivojlangan shaxsni shakllantirishdir [2].

Tahlil va muhokama:

Kasbiy-axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishda bir qator pedagogik mexanizmlar qo'llaniladi. Ularning samaradorligi o'quvchilarning amaliy faoliyatda o'zini tutishi va ijtimoiy vazifalarni bajarish qobiliyatiga bog'liq.

Mentorlik va individual yondashuv:

Mentorlik tizimi o'quvchilarni professional va axloqiy jihatdan rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Mentorlar o'quvchilarga kasbiy vazifalarni bajarish jarayonida axloqiy qarorlar qabul qilishni, mehnatsevarlik va mas'uliyatni shakllantirishni o'rgatadi. Mentorlik shuningdek, individual yondashuv orqali har bir o'quvchining ehtiyoj va imkoniyatlarini hisobga olishga imkon beradi [3].

Ijtimoiy loyihalar va amaliy mashg'ulotlar:

Kasb-hunar maktablarida o'quvchilarning kasbiy axloqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda ijtimoiy loyihalar va amaliy mashg'ulotlar samarali vosita hisoblanadi. Masalan, mahalliy jamoatchilik bilan ishlash, volontyorlik faoliyati va ekotadbirkorlik loyihalari o'quvchilarda mas'uliyat, jamoaviy ishlash va axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi [4].

Interfaol o'quv metodlari:

Kasbiy axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanish zarur. Rolli o'yinlar, muammoli mashg'ulotlar va case-study metodlari o'quvchilarga murakkab professional vaziyatlarda axloqiy qarorlar qabul qilishni o'rgatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, empatiya va kasbiy etika qadriyatlarini mustahkamlashda samaralidir [5].

Refleksiv mashg'ulotlar:

Refleksiv mashg'ulotlar o'quvchilarga o'z kasbiy va axloqiy tajribalarini tahlil qilish, xatoliklarni aniqlash va kelajakdagi faoliyatda yaxshilash imkonini beradi. Masalan, o'quvchilardan kundalik jurnal yuritish, muvaffaqiyat va qiyinchiliklarni qayd etish talab qilinadi, bu esa ularning axloqiy ongini oshiradi [6].

Nazariy yondashuvlar:

Kasbiy-axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishda nazariy yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega. Shular jumlasidan aksiologik yondashuv o'quvchilarning axloqiy qadriyatlarini aniqlash va ularni kasbiy faoliyatga integratsiyalashni nazarda tutadi [7]. Shuningdek, konstruktivistik yondashuv o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal etish qobiliyatini rivojlantiradi [8].

Pedagogik mexanizmlarni integratsiyalash:

Kasbiy axloqiy kompetensiyalarni shakllantirishning samarali mexanizmi ularni bir necha darajada integratsiyalashdir. Masalan, nazariy bilimlar interfaol mashg'ulotlar bilan mustahkamlanadi, mentorlik tizimi esa ijtimoiy loyihalar bilan uyg'unlashtiriladi. Bu holat o'quvchilarda kasbiy va axloqiy kompetensiyalarni parallel ravishda rivojlantirishga imkon beradi [9].

Xulosa:

Kasb-hunar maktabi o'quvchilarining kasbiy-axloqiy kompetensiyalarini shakllantirishda pedagogik mexanizmlar kompleks va integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Mentorlik, interfaol metodlar, ijtimoiy loyihalar va refleksiv mashg'ulotlar o'quvchilarda professional va axloqiy qobiliyatlarni rivojlantirishda eng samarali vositalardir. Shu bilan birga, nazariy va amaliy yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning kasbiy axloqiy rivojlanishi yanada mustahkamlanadi. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, kasbiy axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish nafaqat o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini, balki ularning shaxsiy axloqiy sifatlarini ham rivojlantiradi, bu esa ularni kelajakda professional va mas'uliyatli mutaxassis sifatida tayyorlaydi [10].

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ahmadov, T. Kasb-hunar ta'limida axloqiy tarbiya metodlari. T.: O'qituvchi, 2020, 45-52 bet.
2. Karimova, N. Pedagogik innovatsiyalar va o'quvchilarning axloqiy rivojlanishi. T.: Fan va Ta'lim, 2019, 112-118 bet.
3. Rustamov, M. Mentorlik tizimining kasb-hunar maktablarida samaradorligi. T.: Ta'lim, 2021, 75-83 bet.
4. Usmonova, L. Ijtimoiy loyihalar orqali axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish. T.: Pedagogika, 2018, 58-66 bet.
5. Qodirov, A. Interfaol metodlar va kasbiy etika. T.: Ilmiy ishlar, 2020, 33-41 bet.
6. Saidov, R. Refleksiv mashg'ulotlar va o'quvchilarning kasbiy rivojlanishi. T.: Ta'lim nazariyasi, 2019, 101-110 bet.
7. Tursunova, D. Aksiologik yondashuv asosida axloqiy tarbiya. T.: Fan va Ta'lim, 2021, 22-30 bet.
8. Ergashev, F. Konstruktivistik yondashuv va o'quvchilarning mustaqil fikrlashi. T.: Pedagogika ilmiy ishlari, 2020, 50-59 bet.
9. Jabborov, S. Kasbiy axloqiy kompetensiyalarni integratsiyalash metodlari. T.: Ta'lim tizimi, 2022, 15-24 bet.
10. Normurodov, H. Kasb-hunar maktabi o'quvchilarida axloqiy va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish. T.: O'qituvchi, 2021, 90-99 bet.